
РЕЦЕНЗІЯ

Муляр В. І.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

*(рецензія на монографію Андрущенка В. П.,
Савельєва В. Л. «Освітня політика (огляд порядку денного)». – К. :
«МП Леся», 2010. – 368 с.)*

Сучасний освітній дискурс репрезентує ряд сутнісних підходів та характеристик. Нове знання, наукові, культурні, освітні та технологічні інновації сьогодні стають індикаторами поступального розвитку суспільств. У цьому контексті освітня політика набуває особливого значення, оскільки виявлення її сутності, змісту та спрямованості дозволить визначити основні стратегії її розвитку у взаємодії з проблемами освітнього врядування та комерціалізації освіти. Автори зазначають, що це не просте завдання. Адже теоретична складова сучасного дискурсу освітньої політики – достатньо непростий та суперечливий феномен. Він є об'єктом інтерпретації наук, що репрезентують досить несхожі одна на одну галузі суспільного життя: освіту, політику, соціальну сферу та економіку.

До цього ще слід додати специфіку кожної національної традиції у суспільних науках, представники яких мають своє бачення проблеми, свої інтереси, свої теоретично-концептуальні напрацювання та відповідний термінологічний арсенал. Зовнішнім проявом такої ситуації є, зокрема, як і у науках про «світову політику», певна «термінологічна надмірність» (С. 23).

Важливе значення має те, вважають В. П. Андрущенко і В. Л. Савельєв, що у процесі взаємодії, взаємопроникнення по вертикалі та по горизонталі головних суб'єктів (дієців) світової освітньої політики на всіх рівнях формується «нова глобальна

архітектоніка» її творення як суспільної політики. У силу цього актуалізується проблема керованості зазначеного процесу як проблема «світового освітнього врядування».

Особливої уваги заслуговує аналіз авторами освітньої політики в контексті глобалізації, інтернаціоналізації, європеїзації. Зокрема зазначено, що глобалізація серйозно впливає на характер взаємовідносин державних органів і системи вищої освіти. Наголошено, що держава не втрачає остаточно свій вплив на розвиток освітньої і сфери. Державні органи, принаймні у розвинутих країнах, свідомо намагаються трансформувати механізм його здійснення шляхом диверсифікації влади та перерозподілу повноважень із місцевими органами влади та самоуправління, делегування частки своїх повноважень наддержавним організаціям. Вважається, що цей процес почався ще до активного розгортання глобалізації, коли з'явилися ознаки неспроможності держави добробуту забезпечувати сталий розвиток вищої освіти. Держава втратила статус монопольного джерела фінансування та провайдера освітніх послуг. «Паралельно із диверсифікацією системи фінансування відбувається диверсифікація влади та відповідальності між органами влади національних держав, приватним сектором, вищими навчальними закладами та наднаціональними структурами в контексті регіональної та світової освітньої політики» (С. 47).

Монографічне дослідження В. П. Андрущенка та В. Л. Савельєва відрізняє від інших проблемність, тобто значимість важливих «точок біфуркації», або інструментів у державній освітній політиці. Виокремлюють такі інструменти, як податки, регулювання, бюджетні видатки, реклама тощо. Всі вони спираються на державні повноваження та владу. У ряді наукових джерел, залежно від їх професійної належності та тематичної спрямованості, обґрунтовуються різні критерії інструментів державної політики – економічної, соціальної тощо. Стосовно освітньої політики, зокрема в сфері вищої освіти, мова йде, насамперед, про застосування таких інструментів, як регулювання (економічне, соціальне та саморегулювання), яке містить різноманітні методи – від адміністративних до ринкових, надання послуг, перш за все, зрозуміло, освітніх. При цьому «практика застосування інструментів політики в сфері вищої освіти в світовому масштабі відзначається значною різноманітністю та специфікою» (С. 119).

Новим у рецензованій роботі є залучення терміну «врядування», який набув статусу концепції. Таке «врядування» декларує особливу прихильність до таких якостей системи державного управління, як

«довіра», «підзвітність» та «відповідальність». «Врядування» покликане забезпечити етичне та практичне обґрунтування більш діалогічного та демократичного стилю державного управління. У його основі лежить «мережевий», а не ієрархічний спосіб побудови та функціонування органів влади.

Держава в цих умовах діє як «координатор» та регулятор «плюралістичних взаємодій», «довірена інституція», що виражає суспільні інтереси. Вона здійснює свої функції не в руслі дихотомії (або державні або приватні інтереси), а в контексті пошуку рівноваги та оптимуму між ними. Мета державної політики – зміцнення суспільної довіри до органів влади, стимулювання координації та співробітництва, поширення у суспільстві розуміння значення участі громадян у вирішенні суспільних проблем, забезпечення соціальної справедливості.

У монографії читач знайде постановку та вирішення інших важливих проблем, які вперше розглянуті у філософсько-освітньому дискурсі. Безперечно, робота В. П. Андрущенка та В. Л. Савельєва є важливим внеском у вітчизняну гуманітарну науку загалом і філософію освіти зокрема.